

Т.М. Завора

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Здійснено аналіз індикаторів соціальної безпеки держави, виявлено найважливіші загрози соціальній безпеці. Визначено основи соціальної відповідальності держави у сфері соціальної безпеки, напрями активізації процесів у галузі соціальної відповідальності бізнесу. Виявлено об'єктивні чинники низького рівня соціальної відповідальності населення. Окреслено стратегічні пріоритети соціальної відповідальності суб'єктів соціальної безпеки.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціальні ризики та загрози, соціальна безпека, соціальна політика.

Актуальність теми дослідження. Стійкий соціально-економічний розвиток України нерозривно пов'язаний із встановленням і реалізацією її національних інтересів у соціальній сфері. Від якості процедури визначення основних економічних пріоритетів та ефективності процесу їх реалізації залежить соціально-економічне становище держави. Ефективна реалізація стратегічних пріоритетів потребує вдосконалення правових і організаційних механізмів управління соціальною безпекою. Удосконалення системи управління передбачає зміну на краще й розвиток правових засад з питань соціальної безпеки шляхом приведення законодавства з питань соціальної безпеки у відповідність з Конституцією України та європейським законодавством. У зв'язку із цим, визначення пріоритетних напрямів і особливостей соціальної відповідальності суб'єктів забезпечення соціальної безпеки є своєчасним та актуальним.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. У вітчизняних наукових працях проблематика формування в Україні соціальної відповідальності висвітлена в роботах учених О. Грішнкової, З. Галушки, В. Довбні, А. Колота, Е. Лібанової, О. Новікової, І. Римар та інших, вони узагальнили підходи й дали власні трактування поняття, розглядали прикладні аспекти соціальної відповідальності. Серед науковців переважають дослідження соціальної відповідальності бізнесу [1 – 3]. Одночасно важливими науковими напрацюваннями є визначення теоретичних засад соціальної відповідальності людини, наукове забезпечення її становлення та розвитку. Потребу застосування в практиці управління механізмів затребування соціальної відповідальності держави обґрунтував О. Амоша, визначивши правові й організаційно-управлінські важелі застосування соціальної відповідальності [2]. У свою чергу Білецька визначає соціальну відповідальність як обов'язок особи оцінити власні наміри та здійснити вибір поведінки відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку порушення їх – обов'язок звітувати перед суспільством і нести покарання. Зміст соціальної відповідальності, умови та можливості її застосування, напрями вдосконалення оцінки ефективності органів державного управління щодо людського й соціального розвитку запропоновано О. Новіковою. Про значення морально-духовної компоненти у сукупному потенціалі соціуму в період загострення загроз, глибокі зміни у структурі цінностей членів суспільства та необхідність нарощування потенціалу цих цінностей зазначає А. Колот [4]. Аналіз наукових праць О. Білорус, І. Гнибіденка, Т. Заяць, О. Ілляш, Е. Лібанової, О. Новікової, В. Скуратівського, А. Халецької й інших, а також власні дослідження дозволили нам визначити концептуальні засади формування соціальної безпеки та

пріоритетні напрями реформування соціальної політики в контексті забезпечення соціальної безпеки [5 – 9].

Постановка завдання. Питання забезпечення належного рівня людського розвитку, що має виявлятися насамперед у забезпеченні високих стандартів медицини, освіти та соціального захисту, потребує розвитку соціальної відповідальності держави, бізнесу й окремого громадянина України. З урахуванням актуальності зазначеної тематики виникає необхідність поглиблення наукових досліджень у сфері соціальної відповідальності в забезпеченні соціальної безпеки держави.

Основний матеріал і результати. Трансформаційні процеси у соціально-економічному розвитку держави, загострення соціальних протистоянь та майнові нерівності в суспільстві призводять до актуалізації питання соціальної безпеки на макро- й мікрорівнях, що у свою чергу потребує аналізу загроз соціальної безпеки з метою їх попередження та визначення напрямів соціальної відповідальності. Аналіз індикаторів оцінювання стану соціальної безпеки на рівні держави відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 № 1277 дозволяє стверджувати, що найважливішими загрозами соціальній безпеці на рівні держави залишається бідність населення, різке розшарування та збільшення соціальної нерівності, неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, невідповідність реформування системи охорони здоров'я та соціального захисту населення трансформаційним перетворенням у державі (табл. 1).

Неспроможність держави одноосібно та своєчасно реагувати на загострення існуючих загроз і появу нових потребує активізації соціальної відповідальності всіх суб'єктів забезпечення соціальної безпеки. Сьогодні вкрай важливим є запровадження практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини, яка дозволила б посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створюючи умови для подальшого стабільного розвитку суспільства, заснованого на врахуванні якнайширшого кола інтересів.

Визначення засад соціальної відповідальності держави, бізнесу та населення щодо забезпечення соціальної безпеки у першу чергу потребує з'ясування поняття «відповідальність». «Відповідальність – філософсько-соціологічне поняття, що відображає об'єктивний історично-конкретний характер взаємовідносин між особистістю, колективом, суспільством з погляду свідомого задоволення взаємних вимог, які до них висуваються» [4]. Категорія «відповідальність» використовується у різних галузях знань в аспекті, визначеному предметом дослідження. А. Плахотний, В. Томашов вважають, що в основі трактування дефініції «відповідальність» знаходиться співвідношення таких категорій, як свобода і необхідність. А. Плахотний доводить доцільність розкриття діалектичного взаємозв'язку категорій: «свобода», «необхідність», «соціальна активність», «діяльність», «спілкування», «спосіб життя» [10].

Наступним кроком є розкриття поняття «соціальна відповідальність». Соціальну відповідальність не можна зводити до одного з її різновидів: моральної, політичної, юридичної, професійної та ін. На основі узагальнення існуючих підходів до понятійного апарату нами запропоновано під соціальною відповідальністю забезпечення соціальної безпеки розуміти системну діяльність, яка передбачає не лише розуміння і прийняття соціально значущих інтересів суб'єктів забезпечення соціальної безпеки, але й готовність до попередження ризиків та загроз, мінімізації їх впливу, передбачаючи наслідки такої діяльності.

Таблиця 1

Аналіз індикаторів оцінювання соціальної безпеки України

№ З/п	Найменування індикатора	Характеристичні значення індикаторів					Рік		
		Х опт.	Х здв.	Х незд.	Х небезп.	Х крит.	2012	2013	2014
1	Частка населення із середньодуш. еквівалентними заг. дох. на місяць, нижчими 75 % медіан. рівня загальних доходів, %	18	20	23	25	30	24,6	22,4	20,6
2	Відношення середньоміс. номін. зарплати до прож. мінімуму на одну працездатну особу, разів	3	2,5	2	1,8	1,5	2,8	2,8	3,0
3	Відношення середнього розміру пенсії за віком до прож. мінімуму осіб, які втратили працездатність	2	1,75	1,5	1,5	1	1,4	1,6	1,6
4	Співвідн. заг. доходів 10% найб. та найм. забезпеч. насел., разів	4,5	5	5,5	6	7	4,6	4,9	4,5
5	Частка витрат на прод. тов. в спож. грош. витратах домогосп., %	20	25	30	40	50	56,4	56,5	57,0
6	Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, відсотків ВВП	7	6,5	5,5	4,5	3	4,1	4,2	3,6
7	Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, відсотків ВВП	7	6,5	5,5	4,5	3	7,2	7,3	6,4
8	Чисельність ВІЛ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановл. уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб	0	6	12	20	30	45,8	47,8	46,7
9	Чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, який установлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	0	10	20	40	60	68,2	68,0	59,5
10	Загальна чисельність учнів ден-них загальноос. навч. закладів, відсотків до загальної чисельності постійного населення у віці 6 – 17 років	80	70	65	60	55	82,5	83,0	78,4
11	Сума невилп. зар. плати станом на 1 січня (1 липня) до фонду оплати праці за груд. (черв.) звітн. року, %	0	0,5	2,5	5	10	3,0	2,5	2,2
12	Рівень злочинності, кількість зло- чинів на 100 тис. осіб населення	1000	1100	1200	1300	1400	980	1237	1165
13	Рівень зайнятості населення у віці 15 – 70 років, відсотків населення відповідної вікової групи	60	58	55	53	50	59,7	60,3	56,6
14	Відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні, разів	0	2	3	4	5	12,1	33,7	30,4
15	Віднош. середньої вартості 1 м ² заг. площі житла до середньоміс. заробітної плати, разів	1	1,5	2	3,5	5	-	-	-

На нашу думку, соціальну відповідальність у забезпеченні соціальної безпеки правомірно розглядати у розрізі суб'єктів, зокрема державних, регіональних, місцевих

органів влади; бізнесу; населення; установ соціальної сфери; позабюджетних соціальних фондів; громадських організацій та ін. Виходячи з того, що соціальна безпека – це безпека людини, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, вважаємо за необхідне визначати основи соціальної відповідальності за кожним суб'єктом окремо стосовно інших. У дослідженні акцентовано увагу на трьох видах соціальної відповідальності: соціальна відповідальність держави, бізнесу та людини. Оскільки безпека держави передбачає її спроможність через управління підсистемами національної безпеки запобігти і ліквідувати загрози для влади, законності та правопорядку, територіальної цілісності держави, усунути соціальні деформації, що перешкоджають функціонуванню і розвитку особи та суспільства, соціальна відповідальність держави у першу чергу полягає в розробленні й реалізації внутрішньої та зовнішньої соціально-економічної політики, у результаті здійснення якої держава впливає на різні сторони економічного життя, застосовуючи як адміністративно-правові, так і суто економічні важелі впливу. Тому для забезпечення прав громадян України та гідного рівня життя необхідно визначити пріоритетні галузі розвитку економіки та забезпечити їх конкурентоспроможність на зовнішніх ринках на основі інноваційного розвитку, оскільки якість життя громадян країни визначається насамперед станом національного виробництва товарів і послуг, тому що саме вітчизняне виробництво створює можливість зростання кількості зайнятого населення та його доходів. Уряд і місцеве самоврядування відповідають за впровадження принципів соціальної відповідальності в повсякденне життя громадян. Визначення пріоритетних напрямів розвитку держави, стратегічних орієнтирів забезпечення національної безпеки й оборони, законодавчого забезпечення розвитку, формування ефективної економічної і соціальної політики залежить від парламентських ініціатив, активності чиновників міністерств, місцевого самоврядування. Відповідальністю держави є своєчасна підготовка та прийняття законодавчих актів і здійснення контролю за їх виконанням; створення сприятливого середовища для ведення бізнесу; реформування податкового законодавства, судоустрою, судочинства; забезпечення ефективності державної служби; кардинальне, системне реформування системи охорони здоров'я; забезпечення енергетичної безпеки.

Здійснений аналіз законодавства виявив, що на рівні нормативно-правової бази забезпечення національної безпеки має місце декларування пріоритетності розвитку громадянського суспільства, яке в наступних положеннях цих нормативно-правових документів не набуває необхідного розвитку, у зв'язку із чим потребує доопрацювання в напрямі створення правових основ і механізмів реального залучення потенціалу інститутів громадянського суспільства до забезпечення соціальної безпеки [11, 12]. Погоджуємося з О. Амошею в тому, що для становлення та запровадження соціальної відповідальності в Україні на державному рівні необхідно:

- внести зміни й доповнення до Конституції України, Закону України «Про основи національної безпеки України», Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Стратегії національної безпеки України з визначенням та конкретизацією положень із соціальної відповідальності держави;
- визначити індикатори та здійснювати щорічно соціологічний моніторинг оцінювання соціальної відповідальності держави та забезпечити широке висвітлення цієї інформації у ЗМІ;
- контролювати стан виконання реформ і програм розвитку держави, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020»;
- створити умови та надати можливості для розвитку демократичних засад контролю за діяльністю держави з боку суспільства [2].

Сталий економічний розвиток України, її інтеграція до європейського співтовариства вимагають взаємодії держави, бізнесу та суспільства, що сприятиме подальшому стабільному розвитку нашої держави. В основу світової практики ведення бізнесу покладено етичні підходи до суспільства, співробітників, навколишнього середовища. У світі відбувається переформатування сприйняття бізнесу не лише з боку його прибутковості, а й з урахуванням ціни, наслідків отримання прибутку, соціальної та екологічної складової. Важливою характеристикою соціальної відповідальності є прагнення організації впроваджувати соціальні й екологічні питання у свій процес прийняття рішень та бути підзвітними за впливи, які їх рішення й дії справляють на суспільство та навколишнє середовище. Це передбачає як етичну, так і прозору поведінку, котра сприяє сталому розвитку, враховує інтереси зацікавлених сторін, відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки, впроваджена у діяльність організації і практикується у її відносинах [13].

Визначаючи стратегічні напрями соціальної відповідальності бізнесу, О. Грішнова зазначає, що «сутність соціальної відповідальності полягає насамперед в етичних відносинах із персоналом підприємства, які передбачають дотримання прав працівників та врахування їх інтересів; у формуванні соціально прийнятних цін та забезпеченні високої якості продукції та послуг, у дотриманні законів і сумлінній сплаті податків, у мінімізації екологічного навантаження на природу...» [1].

Основною умовою соціально відповідального бізнесу є реалізація сумлінної ділової практики стосовно основних груп стейкхолдерів, а базовим рівнем – дотримання законодавства України. Як не дивно, але саме ухилення від вимог законодавства у сфері оплати праці, сплати податків, порушення кадрових питань призводять до загострення проблеми безробіття, бідності, недофінансування соціальної сфери, неспроможності населення отримувати у майбутньому достатній розмір пенсійного забезпечення, якісну освіту та медичні послуги. Разом із цим не варто забувати, що в першу чергу це є обов'язком власників і керівників підприємств, які здійснюють свою діяльність згідно із законодавством України. Розширений рівень соціальної відповідальності бізнесу передбачає додаткову відповідальність, не визначену законодавчими актами, це і підвищення кваліфікації працівників, додаткові виплати працівникам, медичне й пенсійне страхування за рахунок підприємства, турбота про громаду, довілля понад норми, визначені законодавством. Соціально відповідальна компанія демонструє успішну діяльність за умов корисності свого виробництва, випуску продукції для суспільства і найголовніше – не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. Одним із каналів поширення соціальної відповідальності у світі є Глобальний договір ООН (United Nations Global Compact) – ініціатива [Організації Об'єднаних Націй](#), спрямована на сприяння соціальній відповідальності бізнесу та підтримку розв'язання підприємницькими колами проблем глобалізації й створення стабільнішої та всеохоплюючої економіки.

Незважаючи на переваги соціально відповідального бізнесу, в Україні його розвиток проходить повільними темпами, про це свідчить низький рівень оплати праці, тінізація заробітної плати, недотримання законодавства стосовно соціально-трудова відносин, зростаючі розміри заборгованості з виплати заробітної плати. Погоджуємося з науковцями щодо необхідності розроблення законодавства, створюючи правові рамки соціальної відповідальності. Але, на нашу думку, важливе місце займає особистісна соціальна відповідальність кожного працюючого, менеджера, керівника підприємства. Адже сьогодні недотримання законодавства у соціально-трудова сфері, зокрема несплата податкових платежів і єдиного соціального внеску в разі неоформлення працівника на роботу та виплати заробітної плати у «конвертах», є основною загрозою, мінімізація якої є справою всіх суб'єктів забезпечення соціальної безпеки. Тому

активізація процесів у сфері соціальної відповідальності бізнесу в першу чергу потребує:

- зміцнення суспільної свідомості щодо значущості соціальної відповідальності для сталого економічного розвитку держави й конкурентоспроможності підприємства;
- формування податкового законодавства з урахуванням можливостей зменшення оподаткування соціально-відповідальними підприємствами;
- розроблення та прийняття Національної стратегії розвитку СББ в Україні;
- стимулювання поширення українськими суб'єктами господарювання й організаціями нефінансових звітів, у т.ч. через українські та міжнародні спеціалізовані портали й бази звітів.

Соціальна відповідальність, за визначенням стандарту ISO 26000, – це відповідальність організації за вплив своїх рішень і діяльності на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору й етичну поведінку, відповідає сталому розвитку та добробуту суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін, поширена в усій організації й не суперечить відповідному законодавству і міжнародним нормам поведінки. Згідно зі стандартом ISO 26000, компанія у свою діяльність включає такі компоненти, як захист прав людини, захист навколишнього природного середовища, безпеку праці, права споживачів та розвиток місцевих общин, а також організаційне управління й етику бізнесу.

У вересні 2013 року при Координаційній раді з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України створено робочу групу щодо доопрацювання проекту Стратегії сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. З метою надання методичної та практичної допомоги соціальним партнерам усіх рівнів соціального діалогу та представникам органів державної влади, місцевого самоврядування, професійним, громадським організаціям, підприємствам та іншим зацікавленим сторонам у розвитку та впровадженні системи соціальної відповідальності бізнесу на виробничому рівні розроблено Методичні рекомендації [14]. Таким чином, СББ – це сфера діяльності підприємства, яка характеризується розв'язанням соціально значущих проблем як у самому бізнесі, так і за його межами, тобто на виробничому (локальному), місцевому, регіональному та національному рівнях. Фундаментальним принципом СББ є дотримання правових і законодавчих норм у діяльності підприємства. У той же час соціальна відповідальність передбачає активні дії підприємства за межами норм, визначених законом, та прийняття на себе додаткових, добровільних (не виділених законодавством) зобов'язань перед суспільством. До напрямів забезпечення системи СББ правомірно віднести:

- створення умови для запровадження системи гідного соціально-економічного забезпечення працівників підприємства, зокрема забезпечення стійкого та постійного зростання заробітної плати з урахуванням соціально-економічних тенденцій у країні;
- удосконалення системи соціального забезпечення працівників, у тому числі шляхом надання їм соціальних пакетів;
- запровадження системи додаткового соціального страхування, зокрема медичного та недержавного пенсійного;
- співучасть у виконанні соціальних програм і заходів регіону, держави та міста;
- стабілізація ринку праці шляхом створення нових робочих місць і застосування новітніх гнучких форм зайнятості;
- співпраця з органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, сторонами соціального партнерства з метою забезпечення соціальної безпеки.

В основі соціальної відповідальності держави і бізнесу лежить соціальна відповідальність людини, оскільки на нашу думку саме соціальна відповідальність

людини має безпосередній вплив на прийняття всіх управлінських рішень на вищих рівнях: підприємства, міста, регіону, держави. А. Колот наголошує, що наростання загроз у різних формах, загострення проблем збереження людства актуалізують значення морально-духовної компоненти в сукупному потенціалі соціуму [4, с. 3]. Погоджуємося з точкою зору автора стосовно перекладання відповідальності за зміну соціальних умов життєдіяльності людини на державні органи влади.

Соціальна відповідальність людини щодо впровадження в Україні європейських стандартів життя в першу чергу полягає в осмисленні нових викликів та формуванні у кожного з нас особистісної відповідальності та соціально відповідальної поведінки, в тому числі й стосовно самої себе. Підвищення життєвого рівня населення потребує не лише вдосконалення системи оплати праці, а й постійної підготовки та перепідготовки населення з метою його конкурентоспроможності на ринку праці. У свою чергу реформування пенсійної системи не дасть бажаних результатів за відсутності бажання отримувати офіційну заробітну плату громадянами, брати участь у недержавному пенсійному страхуванні; підвищувати свою фінансову грамотність з метою диверсифікації фінансових ресурсів. Доцільно констатувати, що в результаті аналізу діяльності недержавних пенсійних фондів (НПФ) встановлено, що вони за роки свого існування в Україні не стали інструментом забезпечення гідної старості, а інвестовані кошти – вагомим джерелом потреб національної економіки. Причиною цього став у першу чергу низький рівень життя більшої частини населення, що унеможливило його участь у недержавному пенсійному страхуванні. Важливою загрозою у системі пенсійного забезпечення залишається перекладання відповідальності за майбутнє пенсійне забезпечення громадян України на державу. У зв'язку із цим, ми провели соціологічне дослідження серед респондентів Полтавського регіону щодо їх ставлення до участі у системі недержавного пенсійного страхування та особистісної відповідальності за своє майбутнє, зокрема пенсійне забезпечення [15].

У результаті аналізу поінформованості щодо використання інструментів заощаджень та інвестицій і ставлення до них респондентів ми виявили, що краще за все опитувані знають про готівкові заощадження в гривнях та іноземній валюті (відповідно 77 і 76%); накопичення готівки у гривні й банківські картки використовують найбільш активно (відповідно 41 і 30%) (табл. 2). Встановлено, що банківські депозити та ощадні рахунки займають третє місце у рейтингу відомих способів заощадження (71%), але лише 9% респондентів зберігають свої заощадження в банківських установах. Відомим засобом заощадження з метою належного забезпечення у пенсійному віці є придбання нерухомості й землі: про це знають близько 58% респондентів, а використовують лише 14 і 20% відповідно. Одночасно респондентам мало відомі «сучасні» способи чи інструменти заощаджень та інвестицій: лише 9% опитаних вважають привабливим інвестування в недержавні пенсійні фонди.

Серед основних об'єктивних чинників низької активності населення як потенційних вкладників НПФ варто відмітити: фінансову неспроможність більшості населення здійснювати відрахування до недержавного пенсійного фонду через високі витрати на поточне споживання; недостатню розвиненість фондового ринку України з обмеженим вибором фінансових інструментів для вкладення залучених коштів; відсутність чітких гарантій збереження коштів та низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення; недостатню інформованість населення про переваги участі у НПФ; відносно жорсткі обмеження вкладання активів фондів у різні фінансові інструменти інвестиційних процесів, що не дозволяє в повному обсязі реалізувати всі потенційні можливості використання заощаджень населення.

Обізнаність респондентів Полтавського регіону зі способами заощадження та інвестування

Способи заощадження	Знаю	Вважаю привабливим	Планую використати	Використовую зараз
Накопичення готівкою у гривнях	77	34	31	41
Накопичення готівкою в іноземній валюті	76	25	17	13
Банківські депозити (строкові вклади) й ощадні рахунки	71	30	6	9
Придбання нерухомості як спосіб вкладання грошей	58	38	4	14
Придбання землі як спосіб вкладання грошей	58	29	5	20
Банківські картки, поточні рахунки	63	16	7	30
Дорогоцінні метали	51	5	4	1
Надання позик іншим людям під відсотки	50	4	3	0
Накопичувальне страхування життя	59	11	1	1
Банківські метали чи депозити у дорогоцінних металах	51	10	1	1
Інвестування в акції та облігації підприємств	53	14	1	1
Інвестування у державні облігації	59	11	0	0
Вклади в кредитні спілки	56	7	0	0
Участь у недержавних пенсійних фондах	49	9	2	0
Участь в інвестиційних фондах	50	6	0	0

Висновки. Таким чином, як видно з аналізу індикаторів оцінювання стану забезпечення соціальної безпеки в Україні, соціальна відповідальність і соціальна безпека нерозривно пов'язані між собою. На основі узагальнення встановлено, що соціальна відповідальність – це системна діяльність, яка передбачає не лише розуміння та прийняття соціально значущих інтересів суб'єктів забезпечення соціальної безпеки, але й готовність до упередження ризиків, мінімізації впливу загроз, передбачаючи наслідки такої діяльності. У свою чергу соціальна відповідальність є гарантом забезпечення соціальної безпеки, засобом підтримання і зміцнення соціальної злагоди, цілісності суспільства, його подальшого стабільного розвитку, заснованого на врахуванні якнайширшого кола соціальних інтересів.

Список використаної літератури

1. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 7. – С. 3 – 8.
2. Амоша О.І. Соціальна відповідальність держави за людський та соціальний розвиток / О.І. Амоша [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/guturyak-y>.
3. Людський потенціал: механізми збереження та розвитку: [монографія] / НАН України. Інститут економіки промисловості / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін. – Донецьк, 2008. – 468 с.

4. Колот А. Соціальна відповідальність людини як чинник стійкої соціальної динаміки: теоретичні засади / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 3. – С.3 – 10.
5. Лібанова Е.М. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія) / Е.М. Лібанова та інші. – К.: І-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496 с.
6. Olga Ilyash THE PRINCIPLES OF STATE REGULATION IN THE SPHERE OF SOCIO-ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE / Ilyash Olga // Економічний часопис: XXI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://soskin.info/ea/2014/7-8/zmist_eng_6.html.
7. Заяць Т.А. Оцінювання ефективності соціальних інвестицій, що фінансуються з бюджетів територіальних громад / Т.А. Заяць, Н.Я. Яневич // Економічний часопис: XXI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2013/5-6/201320.html>.
8. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
9. Zavora T. FORMING THE DIAGNOSTICS METHODS OF SOCIAL SECURITY CONDITION IN A REGION / T. Zavora, O. Cherpurny // Economics & Sociology. – 2014. – Vol. 7. – № 1. – P. 228 – 248.
10. Плахотный А.Ф. Проблемы социальной ответственности / А.Ф. Плахотный. – Х., 1981. – С.11 – 12.
11. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
12. Указ Президент України «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
13. ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iso.org/iso/discovering_iso_26000.pdf.
14. Мельник С.В. Методичні рекомендації щодо формування та впровадження в Україні системи соціальної відповідальності бізнесу (виробничий рівень) / С.В. Мельник, Д.Д. Чумаков, М.М. Мартиненко та ін. Державна установа «Науково-дослідний інституту соціально-трудова відносин». – Луганськ, 2012. – 28 с.
15. Завора Т.М. Сучасні реалії реформування пенсійної системи України / Т.М. Завора / Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: колективна монографія за редакцією д.е.н., проф. В.О. Онищенка. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – С. 62 – 75.

УДК 316.4:338.24

Т.Н. Завора

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Осуществлен анализ индикаторов социальной безопасности государства, обнаружены важнейшие угрозы социальной безопасности: бедность населения, резкое расслоение и увеличение социального неравенства, неэффективность государственной политики относительно повышения трудовых доходов граждан, несоответствие реформирования системы здравоохранения и социальной защиты населения трансформационным превращениям в государстве.

В исследовании акцентировано внимание на выделении трех видов социальной ответственности: социальной ответственности государства, бизнеса и человека. Определены основы социальной ответственности государства в сфере социальной безопасности, направления активизации процессов в сфере социальной ответственности бизнеса.

Доказано, что основным условием социальной ответственного бизнеса является реализация добросовестной деловой практики относительно основных групп стейкхолдеров, а базовым уровнем – соблюдение законодательства Украины. Обнаружены объективные факторы низкого уровня социальной ответственности населения Украины. Очерчены стратегические приоритеты социальной ответственности субъектов социальной безопасности.

Ключевые слова: *социальная ответственность, социальные риски и угрозы, социальная безопасность, социальная политика.*

UDK 316.4:338.24

T.M. Zavora

SOCIAL RESPONSIBILITY AS A FACTOR FOR SOCIAL SECURITY ENSURING OF THE STATE

The analysis of social security indicators is done in the article. The major threats to social security: the poverty of population, a sharp increase in stratification and social inequality, the ineffectiveness of public policies to improve labour incomes, the discrepancy of health care reform and social protection of population by transformational change in the state is find out.

The necessity of using in social security providing practice of the state social responsibility is substantiated, the legal and organizational administrative levers of its application is defined. Dialectical categories relationship of "responsibility" and "social responsibility" is disclosed in the article. On the basis of existing approaches generalization to the conceptual apparatus is suggested under social responsibility to provide social security to realize a system activity, that includes not only the understanding and acceptance of socially important interests of social security providing entities, but also a willingness to prevent risks and threats, minimize their impact by providing for the consequences of such activities.

Separation of three social responsibility types: social responsibility of business, government and human rights is focused in the study.

The state social responsibility is to develop and implement internal and external social and economic policy. The necessity of determining the economy priority sectors and ensure its competitiveness in the international markets on the basis of innovative development as a prerequisite for improving the citizens life quality and social security ensuring.

Principles of state social responsibility of social security sphere, directions of processes activization in sphere of social responsibility of business is determined.

The main condition for socially responsible business is to implement good business practice in relation to the main groups of stakeholders, and the underlying level of compliance with the legislation of Ukraine is proved in the article.

Objective factors of low social responsibility level of Ukrainian population.

Social person responsibility of European life standards implementation in Ukraine lies in realizing of new challenges and forming in each of us the personal responsibility and socially responsible behavior, including in relation to itself is substantiated. It was established that An important threat to the pension ensuring system is still responsibility transposition for future pension ensuring of Ukrainian citizens in the state is established.

On the basis responsibility as potential contributors of private pension funds: the financial failure of the population majority to make contributions to the pension fund; underdevelopment of the Ukraine stock market; the lack of clear guarantees for facilities safety and the low public confidence level in the non-state pension provision; awareness lack about benefits participation in NPF; responsibility transposition for future pension ensuring in the state is defined of sociological research identified the main objective factors of low social population.

Strategic priorities of subjects social responsibility of social security is defined.

Keywords: *social responsibility, social risks and threats, social security, social policy.*